

גניזה בעלונים של שבת הרב שלמה ריסקין

בדורנו נתרבו מאוד הדפסות של דברי תורה בעלונים ובספרים מחמת המחיר הזול שבהדפסה ובחומר הפרסומי הרב שמעודד הוצאת עלונים רבים ללא יותר מידי השקעה בדבר.

לכן, הגניזות שע"י המועצות הדתיות ברחבי הארץ מוצפות בגניזה של עלונים וספרים, באופן שהרבה פעמים נגרם ביזוי לחומר שנמצא בגניזה כי הדברים מתגלגלים על הרצפה באופן של בזיון בעקבות העלות הגבוהה ומחסור בקרקע לגניזתם. נשאלת השאלה איזה עוד פתרונות ניתן להציע לספרים שבלו ולעלונים של שבת שעבר זמנם?

לצורך בירור שאלה זו, צריך להבין תחילה את מקור האיסור באיבוד ובביזוי של כתבי הקודש.

מהפסוקים בספר דברים בפרשת ראה, פרק (יב:ג,ד) "וַיִּתְּצֶתֶם אֶת-מִזְבְּחֹתֶם, וְשִׁבְרֶתֶם אֶת-מִצְבֹּתֶם, וְאֲשֵׁרֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בָּאֵשׁ, וּפְסִילֵי אֱלֹקֵיהֶם תִּגְדְּעוּן ; וְאִבַּדְתֶּם אֶת-שְׁמֵם, מִן-הַמָּקוֹם הַהוּא. לֹא-תַעֲשֹׂן כֵּן, לַה' אֱלֹקֵיכֶם". למדו חז"ל שישנו איסור מהתורה על מחיקה ואיבוד של שבעת השמות הקדושים של הקב"ה שאינם נמחקים. (ע"פ הרמב"ם הל' יסודי התורה פרק ו' הל' א) שאר כתבי הקדש נאסר איבודם מדרבנן, ואיסורם נלמד מדין הצלת כתבי הקודש משריפה בשבת (שבת קטו ע"א).

הרב משה פינשטיין זצ"ל באג"מ (או"ח ח"ד, סי' לט) מסביר שיש ב' סוגי קדושות בנוגע לכתבי הקודש: א' קדושה עצמית שנובעת מהחיוב לכתוב, ושייכת בתורה שבכתב (כל הכ"ד ספרים) בלבד. ב': קדושת שאר כתבי הקודש, קרי תושב"ע הכתובה בימינו, שקדושתם נובעת רק מכך שספרים אלו משמשים לצורך הלימוד בהם, כגון: פרושי התורה, שותיים וכדו'.

לכן, לגבי ספרים שאי אפשר או שאנו יודעים שלא ילמדו בהם עוד, פוקעת קדושתם.

לכן רב משה פינשטיין זצ"ל מסיק שספר התנ"ך וסידורים שיש בהם (בסתם יש להניח שכך הוא) מהשמות שאינם נמחקים צריכים גניזה, אבל שאר הספרים מספרות תושב"ע כאשר הם בלים באופן שלא ניתן עוד ללמוד בהם או שידוע לנו שכבר לא ילמדו בהם (כולל מסכתות מהתלמוד וכדו'), ניתן להשליכם למכלי אסוף לצורך מחזור. וכך גם הדין כמובן בכל עלוני השבת שיש להניח שאין בהם מהשמות שאינם נמחקים, אלא אם כן ידוע לנו במפורש שיש בהם מאחד השמות, ואז צריך לגנוז את הנייר שיש בו את השם.

נראה לי לפסוק כהוראתו של רב משה פינשטיין, בנידון דידן, להקל ולמחזר, מה שאין בו קדושה עצמית כלומר, כ"ד ספרי התנ"ך או אפילו גוויל של נייר שיש בו משבעת השמות שאינם נמחקים, או מקדושת חובת הלימוד שבו

ולכן מותר למחזר ספרי תושב"ע שבלו, וכמובן עלוני שבת בתנאי שלא ידוע שיש בו מהשמות שאינם נמחקים .